

Рука ТА й ІНША

Історія Еріка Кіммеля призначена для читання напередодні Рош га-Шана — і це не просто захоплива казка. І навіть не повчальна притча з очевидною мораллю. Ця історія розповідає дітям про найскладніше, мабуть, що тільки можна уявити, — про те, як наводити лад у власній душі.

Як було б просто, якби все погане, всі «неправильні» слова, думки і вчинки відвалювалися від нас самі. Залишалося б тільки підмести, зібрати сміття в мішок і викинути якомога далі в море. Але так не буває. Саме тому Ташлих залишається всього лише символічним обрядом — скільки не струшуйте крихти з кишень у воду, наші проблеми риби не з'їдять. І найскладніше — якраз відокремити «правильне» від «неправильного». Це кожному доводиться робити самому — і дорослому, і дитині.

Каяття, виправлення помилок — це тема, на яку важко говорити з дітьми. Як уникнути моралізування? Як навчити дитину самостійно робити вибір, розумітися в тому, «що таке добре і що таке погано», а не оцінювати вічно її вчинки замість неї? Як уникнути покарання «публічним покаяттям» і водночас зберегти такт щодо такого складного та важливого шляху творення особистості — роботи зі своїм внутрішнім світом?

Ми хочемо запропонувати методику, яка допоможе дитині почати цю розмову з самою собою. У ній немає нічого складного, вона схожа на гру. Але заразом вона підштовхне дитину до спроби з'ясувати, з чого вона складається.

Головне в цій грі — уникати оцінювання і ярликів. Не «правильне» і «неправильне», не «чорне» і «біле», не «погане» і «добре», не «позитивне» і «негативне» — а «таке» і «інше». Ось чому ми назвали цю гру «Рука ТА й ІНША».

...Зазвичай під час зустрічі та прощання ми простягаємо одне одному руки. Або махаємо долонею — щоб нас помітили. Часом простіше взятися за руки, ніж сказати тисячу слів. А деколи, на жаль, буває так, що наша рука залетить в чиєсь вухо перш, ніж ми подумаємо, чи варто це робити. Наша рука — посол або гонець, якого ми посилаємо поперед себе до оточення. Нумо уявімо, що цей гонець зміг би про нас розповісти?

Вітаємося ми зазвичай правою рукою. Тому обведемо свою праву руку на аркуші паперу й перетворимо цей контур на малюнок. Це буде рука-лист або візитівка. Простягнеш таку під час знайомства — і відразу очевидно, що ти хочеш розповісти про себе. Це буде своєрідним автопортретом — яким би я хотів, щоб мене бачили.

Творчість

Рекомендований вік: 6-8 років

Ерік А. Кіммель "Гершон і його чудовисько"

Автор заняття: Андрій Боровський

Розфарбуємо цю руку в різні кольори — нехай фарби розкажуть замість нас, з яким настроєм ми зустрічаємо друзів. А що цікавого ми хотіли б розповісти про себе? — Намалюємо свої захоплення, думки, фантазії, мрії. Всередині нас стільки цікавого! — Що з цього хочеться показати під час знайомства?

Про цей малюнок дуже легко розмовляти. Легко пояснити, що де намальовано, який колір що означає. Кожен художник багато розповість про свою руку-листа. І будь-хто зможе спробувати самостійно прочитати це послання, вгадуючи, що ж хотів розповісти власник цієї руки.

Якщо ви граєте зі своєю дитиною, то це — етап вибудовування нової мови. Вона допоможе говорити про те, для чого важко придумувати або добирати потрібні слова. Це мова образів, відтінків — кожна дитина абсолютно природно використовує метафору, щоб розповісти про себе: «Тут блакитне, тому що у мене зараз такий настрій»... А якщо ви проводите заняття у групі, то це спосіб запропонувати дітям образну мову для спілкування одне з одним.

А тепер обведемо ліву руку. Що це буде за рука?

Творчість

Рекомендований вік: 6-8 років

Ерік А. Кіммель "Гершон і його чудовисько"

Автор заняття: Андрій Боровський

...Коли ми вітаємося, ми простягаємо праву руку. А інша рука в цей час нічого не робить. Можливо, ми її навіть ховаємо за спину. Нехай це буде рука, яка мовчить про нас.

Спробуємо намалювати в контурі цієї руки те, про що ми не поспішаємо розповідати. У кожного є те, що не хочеться показувати іншим. Настрої, якими не хочеться ділитися. Наші маленькі секрети й великі таємниці. Те, що ми не розповідаємо, бо це можуть не зрозуміти і висміяти. Те, чого ми соромимося. І те, про що ми не вміємо говорити, для чого ще не знайшли потрібних слів.

Ще раз наголошуємо, дуже важливо в цій грі уникнути будь-якого оцінювання. Щоб не вийшла «добра» рука і «погана». Вони обидві чудові — це ж наші власні руки! Просто одна «та», а ця — «інша».

І не варто обговорювати їхню несхожість, якщо одна рука раптом заповнена малюнками, а інша порожня. Або одна яскрава й різнобарвна, а інша темна — вона іншого кольору. І навіть якщо малюнки вийшли майже однакові — ми ж знаємо, що це різні руки. Взагалі, про ці, інші малюнки треба не розмовляти, а мовчати — це ж руки мовчання. Найголовніше — це розмова, яку починає сам з собою творець малюнка.

Творчість

Рекомендований вік: 6-8 років

Ерік А. Кіммель "Гершон і його чудовисько"

Автор заняття: Андрій Боровський

Якщо це гра дитини зі своїми батьками — то й батьки так само, за тими ж правилами, малюють свої руки. Адже це гра, а не завдання.

Гра з намальованими руками допомагає побудувати діалог новою мовою. Намальовані руки можна розмістити на стіні дитячої кімнати. Можна вивішувати руки на двері або інше видне місце, щоб розповісти, наприклад, який настрій сьогодні у кожного члена сім'ї.

Якщо гра проходить у групі, то її результат може бути ще ефективнішим. Варто збирати малюнки, щойно вони будуть готові, але не показувати до закінчення спільної роботи. Спочатку зібрати купку перших рук, потім — других. І обов'язково подолати шкільну звичку підписувати роботи — нехай вони будуть безіменними. Якщо автор захоче, він завжди знайде спосіб сказати про те, що це його малюнок. Набагато важливіше дати йому змогу промовчати про це.

Коли малюнки готові, потрібно розкласти всі перші руки (розвісити на стіні або дошці) й усім разом розглянути їх. Про першу руку, як ми казали, всі з радістю розповідають, пишаються нею.

Дивовижне відкриття — хоча всі руки різні, але для кожної знайдеться дуже схожа на неї. Нумо спробуємо розкласти руки групами за якимось ознаками: веселкові, візерункові, яскраві, ніжні й так далі. Якась рука захоче опинитися і в тій групі, і в цій — отже, вона лежатиме на межі. Діти миттєво розуміють сенс цього сортування і класифікації малюнків за ознаками, та переводять метафори на себе: «А чия це рука така схожа на мою? Чия рука поруч з моєю? Може, у нас більше підстав потоваришувати, ніж ми думали?»

А потім так само подивимося на малюнки з лівою рукою і спробуємо їх згрупувати. Виявляється, зовсім поруч з нами ті, хто мовчить про щось дуже схоже! Здавалося, що все це буває тільки з нами — і раптом стає очевидно: хтось ще думає про те ж! І діти самі, часто тихо або навіть мовчки, стежачи лише очима, прагнуть з'ясувати, хто ж намалював руку, схожу на їх власну.

Навіщо? Щоб помовчати разом про щось спільне. А, може, вже навіть і не помовчати, а почати говорити...

**Заняття проілюстроване малюнками учасників робочої групи методичного майстер-класу А. Боровського, проведеного в межах Конференції Ресурсного Центру Єврейської Освіти в Санкт-Петербурзі. Роботи публікуються за згодою авторів.*